

Vad gör vi anhöriga med tingen som blir kvar?

Jenny Lindhe är aktuell med en uppmärksam fotobok som visar fram saker och minnen efter hennes storsyster Cecilia, som tog sitt liv för 30 år sedan.

Vi har alla varit där: i sorgen och chocken efter en älskad person som inte orkade leva. Förutom det byråkratiska och som följer: att säga upp abonnemang, hantera post och räkningar, ordna för begravning med mera, så ställs vi ju också inför frågan om tingen. Sakerna, ägodelarna, minnena.

Hur gör man, hur tänker man? Vad ska sparas? Vad kan slängas? Eller skänkas bort? Hur gjorde ni? Jag postade den frågan på Spes Facebookforum för ett tag sedan. Femton personer tog sig tid att svara.

Flera av dem berättade att de lämnat bort kläder till någon insamling. Men det fanns också de som sparat nästa alla klädesplagg, i lådor och kartonger.

”Jag funderar på att göra en kramkudde av hans favoritplagg”, skrev en mamma som förlorat en son. En kvinna som miste sin syster för 20 år sedan berättade att hon under flera års tid alltid hade på sig minst ett klädesplagg som tillhört systemen.

En man vars hustru tog sitt liv för drygt ett år sedan skrev att han inte ville att kläderna skulle gå till en insamling - ”det skulle bli för opersonligt”. I stället fick släkt och vänner ta det som de ville ha, resten såldes eller slängdes.

Några skrev att de var snabba med att slänga de mesta av den dödes tillhörigheter. Ibland för snabba. ”Jag hade velat behålla min sons favoritparfym, men jag var arg över all medicin från psykiatrin som stod i badrumsskåpet och kastade allting”, skrev en mor.

De anhörigas skildringar finns med mig när jag en kylig vårdag träffar Jenny Lindhe på Fotografiska museets kafé i Stockholm. Jenny har nämligen gått på djupet i frågan om en död persons efterlämnade ting.

Vid sidan om sitt jobb på Landskrona museum har Jenny en längre tid arbetat med en fotobok med bilder på saker som tillhört storsystemen Cecilia. Boken blev färdig förra året. Det är i år 30 år sedan Cecilia tog sitt liv på en psykiatrisk klinik i Växjö. Hon blev 23 år.

- Sakerna vi sparar efter Cecilia låg i en vanlig flyttkartong som var undanställd i många många år. Jag hittade den av en slump i ett förråd när jag skulle flytta, berättar Jenny Lindhe.

Jenny bor i Malmö men har rest upp till Stockholm för att vara med i galan för Svenska fotobokspriset 2024.

”Tingen”, som boken om Cecilia heter, var en av fem som nominerats till priset. Nu blev det ingen utmärkelse, men Jenny Lindhe är nöjd ändå. En annan bok från det lilla fotoboksförlaget Breadfield Press, som Jenny driver tillsammans med en kompis, kammade hem priset.

Nu ligger ”Tingen” mellan oss på kafébordet. Omslaget är gråbrunt och stadigt, inte olikt kartongmaterial, och formatet är något större än ett A4-ark.

- Först var det skitjobbigt att gå igenom innehållet i lådan. Jag hade ju glömt, eller trängt undan, hur det var när mamma och jag packade ner sakerna. Jag trodde jag skulle ha större distans eftersom det gått så lång tid, men det var jobbiga minnen som väcktes till liv.

Cecilia hade lämnat sin uppväxtort, ett litet samhälle utanför Växjö, för att plugga i Lund. Men hon mädde psykiskt dåligt och hoppade av universitetsstudierna. I stället flyttade hon till Stockholm där hon arbetade i en butik för barnkläder och hyrde en lägenhet i andra hand. Under ett besök i Växjö blev hon inlagd på psykiatrisk klinik och tog sitt liv.

- Vi åkte upp till Stockholm och tömde hennes lilla etta. Det blev hetsigt, vi ville bara bli klara så fort som möjligt. Det var mer en slump vad som sparades i kartongen.

Det slumpmässiga återspeglas i boken. Fotografierna av sakerna avbildas exakt där de legat i lådan: Ett grönt barnförkläde med ”Cecilia” broderat. En skolkatalog. Ett oinramat konfirmationskort. En inköpslista, skriven med Cecilia jämna prudentliga stil. Ett svar - eller ett utkast - till en kontaktannonser.

Jenny Lindhes första impuls efter att ha öppnat lådan var att snabbt stänga igen den. Men sedan gick hon igenom innehållet i lugn och ro. Och så småningom väcktes idén att dokumentera tingen.

Till saken hör att Cecilias och Jennys far led av psykisk ohälsa. Han tog sitt liv bara tre år innan Cecilia.

- På den tiden var det ingen som pratade om psykisk sjukdom eller om självmord. Jag gick på gymnasiet när pappa tog sitt liv. Jag var hemma från skolan i tre dagar efteråt, sedan fortsatte allt som vanligt.

Många år senare, när Jenny själv började må dåligt och började gå i terapi, bestämde hon sig för att i samråd med terapeuten begära ut pappans och systemens patientjournaler och gå igenom dem.

- Jag läste högt ur dem tillsammans med terapeuten. Det var jobbigt men samtidigt läkande. Jag kunde sätta mig själv i relation till min pappa och min syster.

Det metodiska sättet att angripa sorgen går igen i bokens utseende?

- Ja, det kan man säga. Men jag vill poängtera att det inte var något lätt beslut att sätta i gång bokprojektet. Har lämnat ut Cecilia för mycket? Hon har ju ingen talan. Det är en fråga som jag fortfarande ställer mig.

Jenny Lindhe berättar att hon därför maskat för texterna i Cecilias dagbok - ”jag vill inte bli för privat”.

- Samtidigt finns det ju något allmängligt i det som hände Cecilia och oss. Jag tror att många överlevande känner skuld, precis som jag gjorde. Hade jag kunnat göra mer för min syster? Det har jag försökt att lyfta fram, utan att skriva någon på näsan.

Jennys mamma var länge aktiv i Spes lokalavdelning i Växjö.

- Tyvärr har hon nu gått in i demens, men jag vet att hon kände mycket stöd i Spes. Det är ju fortfarande så att självmord inte är något man pratar om, så det är jätteviktigt att det finns forum för de anhöriga som är drabbade.

Hur minns du Cecilia?

- Hon var smart och ambitiös och älskade djur. Och hon var... känslig. Liksom bräcklig. Redan som barn. Jag kände mig ofta som storsyster fast jag var yngre.

- Jag tänker ibland att hon kanske hade klarat sig om psykvården sett mer till människan, individen. Om hon fått vara i ett sammanhang med hästar, hundar och odling. Men det är kanske en naiv önskedröm.

Erik Ohlsson

”
Det är ju fortfarande så att
själv mord inte är något
man pratar om, så det är
jätteviktigt att det finns
forum för de anhöriga som
är drabbade

Foto: Thomas Karlsson

Fakta Jenny Lindhe

Bor i Malmö, arbetar som fotokonstnär samt utställningsarrangör och kurator vid Landskrona Museum och konsthall samt Landskrona Foto.

Driver också fotoboks-förlaget Breadfield Press tillsammans med Tony Kristensson. Boken ”Tingen”, som handlar om Jenny Lindhes syster Cecilia som dog i suicid nominerades till Svenska fotobokspriset 2024.

Boken ”Tingen”

